

פרק י"ז

שווי שמות בשידוכין

אוצר החכמה

בצוואת רבי יהודה החסיד (אות כ"ג) נאמר: "לא ישא אדם אשה ששמה כשם אמו, או שמו כשם חמיו, ואם נשאה ישנה שם האחד – אולי יש תקוה".

ושם (אות כ"ד): "שני בני אדם ששמותיהם שוים, לא יזדווגו יחד בילדניהם". צוואת ר"י החסיד שייכת בשמות שוים בין של מחותנים ובין של מחותנות⁷¹.

⁷¹ והנה בברכות (מ"ב, א'): רב יהודה הוה עסיק ליה לבריה בי רב יהודה בר חביבא. הנה לפנינו ב' מחותנים בשם אחד. ובאמת כבר העירו שבימי חז"ל היו הרבה נגד צוואת רבי יהודה החסיד, וכבר תירץ החזון איש שבימי חז"ל לא הזיק, אבל ריה"ח ראה ברוח הקודש שבזמנינו מזיק. (ועי' בספר "מגדים חדשים" ברכות שם מה שהביא).

והנה על הפסוק "ואחות תובל קין נעמה" (בראשית ד', כ"ב), כתב מו"ר שליט"א בס' "טעמא דקרא" כת"י: היא היתה אשתו של נח, כמו שכתב רש"י ומקורו במדרש רבה כאן (פכ"ג ס"ג). ולפי זה שם אביו של נח ושם חותנו היו שוים, ששניהם היה שמם "למך". והנה בצוואת רבי יהודה החסיד ז"ל (סכ"ד) מזהיר ששם החתן וחמיו, וכן שם הכלה וחמותה, לא יהיו שוים, ואילו בגמרא סוטה (י', ב') איתא: אמר שמואל סבא חמוה דרב שמואל בר אמי משמיה דרשב"י וכו', ובמנחות (כ"ט, ב'): רמי בר תמרי דהוא חמוה דרמי בר דיקולי, [אמנם בשיטמ"ק שם גורס דהוא רמי בר דיקולי, וכן הוא בחולין ק"י, א'], ובירושלמי (בבא בתרא ריש פרק גט פשוט) איתא: ר' יוסי קצירא חתניה דר' יוסי.

וכמו כן מה שמזהיר (שם בסכ"ז) דלא ינשאו ב' אחיות לאב ובנו, הנה בכתובות (נ"ב, ב'): רב פפא איעסק ליה לבריה בי אבא סוראה וכו', ומפרש רש"י: בי אבא סוראה – חמיו היה והשיא רב פפא לבנו אחות אשתו וכו'.

וכמו כן במה שמזהיר (בסכ"ב) שלא ישא את בת אחותו, ובגמרא (יבמות ס"ב, ב') אמרו שזו מעלה לישא את בת אחותו, וכן כתב הרמב"ם (בהל' איסורי ביאה סוף פ"ב) דמצות חכמים שישא אדם את בת אחותו וכו', (וכמ"ש כל זה

כשלאחד שני שמות ולשני שם אחד

הורה מרן ה"חזון איש" כי חתן וחותנו, אם יש לאחד שני שמות ולשני שם אחד מהם, אין זה נקרא כלל שמותיהם שוים. אך אם בפי אנשים נקרא זה שיש לו שני שמות באותו שם בלבד שיש לאידך – זה נקרא שמותיהם שוים⁷². ואמנם לאחרונה מחמיר מו"ר שליט"א וחושש להתיר שידוך כזה שלא קורין בשם אחד ולשני קורין גם בשם זה עם עוד שם נוסף, כי יש עוד טעם לצוואת רבי יהודה החסיד, שלא תוכל לקרות לבעלה בשמו, וכשימות אביה לא תוכל לקרות בן על שמו.

שם הכלה בשם חמותה שכבר נלב"ע, יש אומרים בשם החזו"א שיש להקל, ולמעשה לסמוך על זה צ"ע, כי גם אם א' אינו חי אומרים שני הבערעלאך מחותנים.

כשדריים בעיר אחרת

כשדריים בעיר אחרת, מקילין גם בשם אחד, ובלבד שאין

הר"ר מרגליות ז"ל בהערותיו מקור חסד), וכן מצינו שר"א הגדול נשא בת אחותו (אבות דר"נ פרק ט"ז ה"ב), ועי' בשו"ת נו"ב (מהדו"ת אהע"ז סי' ע"ט) שכבר האריך להקשות על הרבה מאזהרות ריה"ח ז"ל מדברי חז"ל בהרבה דוכתי עיי"ש. אמנם באמת לא קשה מידי, וכמו שאמר מרן החזו"א זצ"ל, דבאמת בימי חז"ל היו כל הזיווגים הללו מותרים וגם היה מצוה לשאת את בת אחותו, אבל ריה"ח ז"ל צפה ברוח הקודש שמזמנו ואילך כל הזיווגים האלה לא יצליחו, ולכן הזהיר עליהם שלא לעשותם.

⁷² הנה באירוסיו של מו"ר שליט"א, עלתה שאלה בנוגע לשמות שוין ("יוסף"), והחזו"א אמר להשתיק הענין - הוא אמר ששם שאין קוראין בו אין קפידא, ומ"מ כדי שלא יבוא להקפיד אין צריך לספר כלל, ובסוף מו"ח (שליט"א) [זצ"ל] ידע מזה ולא הקפיד. (ובאמת מצינו למשה ויתרו שלשניהם היה גם השם "חבר" ובכל זאת לא חש לה משה. ואמנם י"ל דקודם מ"ת שאני).

מרן החזו"א אמר לכתוב בתנאים של מו"ר שליט"א רק את השם "חיים".

הכל מכירין אלו את אלו, כך שמענו בשם מרן זצ"ל החזו"א שהתיר לכתחילה. והנה בני-ברק וירושלים, שכולם מכירים את כולם, לכאו' לא חשיבי כעיר אחרת, אבל זה אינו כלל והכל לפי הענין.

לשאלה האם גם בעיר אחת גדולה, סגי שידורו ברחוק זה מזה – כן העידו בשם החזון איש, (ובזכר נפתלי דף קמ"ח הביא כן בשם "רוח חיים" אבן העזר סי' ל"ד).

לשאלה מתי צריכים לדור בב' עיירות – הטעם משום עין הרע שיאמרו ששני הבערעלאך התחתנו ביניהם, וזה שייך בשעת האירוסין. לשאלה כיצד נתיר שווי שמות כשדרים בב' עיירות, והלא מלבד הטעם של עין הרע יש את הטעם שלא יוכלו לקרוא לילדיהם ע"ש ההורים, ומטעם זה נחשוש אף כשדרים בב' עיירות – בצירוף עוד טעמים יש להקל בזה. ב' מחותנים או ב' מחותנות באותו שם – הדין כנזכר לעיל.

פרטים שונים בשווי שמות

(א) ב' מחותנים, ושם אחד שוה לשניהם אך לאחד יש גם שם שני – אם קורין לזה בשם זה ולשני בשם השני הקיל החזו"א.

(ב) כשלכלה ב' שמות ובשם אחד אין משתמשין כלל, ולחמותה יש שם זה – יש מקום להקל.

(ג) כלה וחמותה בשם אחד אך לאחת מהן יש כינוי, ואין קורין לה בשמה רק בכינוי – יש מקום להקל.

(ד) כשלחתן ב' שמות וא' מהן אינו ידוע אך בקריאה"ת קורין גם בשם זה – אם אין קורין בשם זה מקילין.

(ה) כשלחתן קורין "יעקב ישראל" ולחמיו קורין "ישראל", והחתן משתמש בדרך כלל או בשם "יעקב" לבד או בשם

"יעקב ישראל", אבל אין קורין לו כלל בשם "ישראל" לבד – אם הבחור יבקש לכל משפחתו וחבריו שיקראו לו רק "יעקב", יש להקל.

(ו) לאם החתן קורין "אסתר" ולאם הכלה קורין "חיה אסתר", בני המשפחה קורין לאם הכלה "חיה" אך חברותיה קורין לה "אסתר" – יבקשו לחברות שיקראוה ג"כ בשם השני.

(ז) בב' שמות, כגון "אליהו" ו"אלימלך", אך הכינויים דומים (שמוכנים שניהם בשם "אלי"), לא מסתבר לאסור. ואף שכולם קורין להם בשם "אלי", כיון שאינו עיקר השם לא שייך עין הרע.

(ח) לשאלה מהו כשלאחד קורין "אריה" ולאחד "יהודה" ומכונים שניהם "לייב" – תלוי במה קוראין אותו בני אדם.

(ט) כששם העצם שוה, אבל כל אחד מכונה ע"י בני אדם בכינוי אחר שאינו שוה – אם כולם קוראין להו בכינויין, יש מקום להקל.

(י) כשלחתן קורין "יוסף" אבל בפועל מכנים אותו כולם בשם "יוסי" (ומשתמשים רק בכינוי זה), ולחמיו קורין "יוסף" (ומשתמשים רק בשם זה) – כיון שלס"ת קורין לו "יוסף" יש מקום לחוש.

(יא) כלה וחמותה, כשלחת קורין "מרים" ולשניה "מירי", או כשלא' קורין "צפורה" ולשניה "ציפי" – נחשב שם אחד.

(יב) לכלה קורין "צפורה" (שם אחד) ולחמותה קורין "פייגע" (שם אחד), לא מסתבר דמקרי שמות שוין⁷³.

⁷³ וכן שמענו מהרה"ג ר' רפאל וולף שליט"א, כי פ"א הגיע שאלה אל מרן הגרא"מ שך זצ"ל בדבר כלה ששמה "זהבה" ולחמותה קורין "גולדה", האם מקרי שמות שוין, ושלח מרן הרב שך את השאלה למרן ה"קהלות יעקב" זצ"ל, והשיב הקה"י: העיקר שלא יהיה מישמש (ערבוב) בין השניים, שיקראו לזו ותבוא זו, ובכהאי גוונא שלזו קורין "גולדה" ולזו "זהבה", אין חששא. והוסיף ע"ז מו"ר שליט"א בכת"י: נכון.

(יג) כשלכלה קורין "מלכה" (בקמץ) ולחמותה קורין מלכה (בשוא) – זה אותו השם.

(יד) כשלכלה קורין "מלכה" ולחמותה קורין "מלכה יענטא", אמנם ברבים נקראת רק בשם "מלכה" – אין לעשות השידוך.

(טו) כלה וחמותה, לא קורין צבִּיָּה ולשניה צבִּיָּה, ושמענו שמרן הקה"י זצ"ל אמר שלשנות מצבִּיָּה לצבִּיָּה חשיב שינוי השם לענין חולה – יתכן להקל.

(טז) מובא מבעל "אמרי אמת" זצ"ל מגור, שכאשר כולן קורין לחמותה בשם "הרבנית" [רעבצ'ין], אף ששמה כשם כלתה, אין זה נקרא שווי שמות, ויש לזה מקום.

(יז) בספר מהרש"ם (ח"ה סי' כ"ח) כתב שאם חמיו הוא רב, יש להתיר בשמות שוים (של החתן וחמיו), דכיון שנקרא "רב", ואינו נקרא בשמו לבד, הוי כשינוי השם, ולכן אמרו (בסוטה דף י' ע"ב) "שמואל סבא חמוה דר' שמואל", אף שיש כאן חתן וחמיו בשמות שוין, וע"כ כיון שחתנו היה מוסמך לרב ולא נקרא שמו לבד, זה עצמו שינוי ושרי – וזה חידוש.

(יח) כלה וחמותה שקורין לשתיהן "דינה", ואחת מהן הוסיפה את השם "עדינה", נמסר בשם מרן הגרי"ש אלישיב (שליט"א) [זצ"ל] דכיון שהצליל של השמות שוה, נחשב שמותיהן שוה – גברא רבה אמר מילתא ואין לזלזל. (ואולי היכא שמלכתחילה זו שמה "דינה" וזו "עדינה", שאני).

(יט) בספר "ישועות מלכו" (יו"ד סי' ט"ו) כתב דאפשר להחליף סדר השמות, כגון אם שם האחד הוא "יצחק אליעזר" יחליף ל"אליעזר יצחק" ודיו בכך – זו לא שמענו.

(כ) שני מחותנים שאחד משמותיהם שוה, אך לאחד מהם יש שם נוסף, ואפשר בשינוי שיקראו לו מעתה בשם הנוסף – באדם מבוגר קשה לשנות.

כא) חתן וחמיו ששמן "יצחק", שאחד מהם יוסיף השם "אייזיק" – אינו תרגום אלא כינוי, ומועיל (ואילו היה תרגום לכא' אינו מועיל).

1234567

האזהרה מחשש עין רעה

מרן החזו"א היה אומר, שכל אזהרת ריה"ח נובעת מחשש עין הרע, שלא יאמרו הבריות "הנה שני יאנקלאך" או "שני ברלעך", וגם בעיר התורה בני ברק שידוע ממרן החזו"א שאין שולט בה עין הרע – דברים שרבי יהודה החסיד אסר בצוואתו, ושמהם הובאו גם בפוסקים, אי אפשר להתיר בב"ב אף שאין כאן עין הרע, כמו שא"א להתיר לבני יוסף שאין שולט בהם עין הרע. (מתוך קונטרס "תא שמע" להגרמ"ש גרליץ).

משום כך, גם כשהבחור מבוגר בשנים, "וכי אטו בגלל שהוא מבוגר מותר להרוג אותו!" כיון שהטעם הוא משום עין הרעה, כמו שהבאנו בשם החזון איש. מטעם זה יש ליזהר גם לאחר שנישאו, וכגון אם החתן משנה את שמו לאחר הנישואין, שצריך ליזהר שלא ישנה לשם שהוא בשם חמיו, כי ענינו הוא העין הרע. ואף שהעיקר תלוי בשעת האירוסין, כמבואר לעיל, מ"מ שייך גם אחר כך. (ועיין תשובת "נודע ביהודה" תנינא אהע"ז סימן ע"ט).

כשחמיו הוא גר וקורין לו אברהם, וגם החתן שמו "אברהם", לכאורה אין נפק"מ, כי הטעם משום עין הרע.

בשו"ת "אבני צדק" (סי' י') כתב שיש שהקילו בשג' רבנים יצטרפו ויפסקו להיתר, והיינו כי ס"ל שאין כאן ודאי סכנה אלא חשש, וכשפוסקים להיתר יגין עליו.

הוספת שם

בכל בעיה שעולה על הפרק בנוגע לשמות שוין בשידוכין, המנהג להקל בכל ספק ולהוסיף שם. ומתי מורים להוסיף שם ומתי מורים להוריד את ההצעה מסדר היום – הכל לפי הענין ולפי מה שאפשר. ואף שלא נהגו להוסיף שם אלא בחולה מסוכן רח"ל – בשידוך מתירין, כי שידוך הוא צורך גדול.

וכשמחליפים או מוסיפים שם, עושים זאת ב"מי שברך" בבית הכנסת, וכמדומה שהמנהג לומר כך: הוא יברך את פלוני ב"פ ויקרא שמו בישראל פב"פ, ומכאן ואילך קורין רק בשם החדש. ואין די במה שיקראוהו לתורה בשם החדש, וצריך לעשות זאת ב"מי שברך" – ^{אוצר החכמה} כן המנהג. ובמכתב אחר לשאלה כמה אנשים צריכים לדעת מהשם החדש: רק כשקוראין בבית הכנסת.

כשמוסיפין שם, לא שמענו שיצטרכו להוסיף את השם ל' יום לפני הנישואין, אבל אם אפשר להוסיף ל' יום ודאי עדיף, כדי שיתחזק. וכשמוסיפין שם, בוודאי שיש לקרות להם כן, ולא די מה שהוסיפו שם⁷⁴.

⁷⁴ ומעשה שהיה בחתן ששמו היה כשם חמיו, והוסיפו לו שם, וזמן קצר לאחר נישואיו נתגלתה אצלו מחלה קשה רח"ל, והרופאים אמרו נואש. על הפרק עמדה השאלה האם להוסיף לו כעת עוד שם אחר, והורה מרן ה"קהלות יעקב" זצ"ל שכולם יקראו לו מעתה רק בשם הנוסף שהוסיפו לו בזמן השידוך בשביל הזיווג. וכך הוה. לאחר זמן קצר מאד הבריא לגמרי, ויהי הדבר לפלא.

ולענין מי צריך להוסיף שם, החתן או חמיו – הכל לפי הענין ולפי מה שאפשר. ובאמת חתן וחמיו ששמו שוה, הקפידא היא על שניהם, ואם משנים לאחד מהם סגי. ונכון הוא שיש להוסיף שם לצעירה, כי לחמותה כבר כולם רגילים לקרותה בשם הישן ולא יתפס השם החדש, וכן הורה אמו"ר זצ"ל.

אוצר התוספות

גם כשכבר נשתדכו ואח"כ נתברר ששמו כשם חמיו או שמה כשם חמותה, יכולים להוסיף שם לחתן או לכלה ולקרותו בשם החדש. (ועיין "פתחי תשובה" אהע"ז סימן נ' סקי"ד).

בשמוסיפין שם, אין צריך לשנות השם בכתובה, אמנם הני מילי בשמוסיפין לאחר הנישואין, אבל אם משנים לפני החתונה, הדבר תלוי, שאם כבר התרגלו בשם החדש יכתוב השם החדש, ואם לאו – יכתוב השם החדש ויוסיף המכונה פלוני (היינו השם הישן).

כלה וחמותה, בשמוסיפין שם, מובא ממרן הגרי"ש אלישיב (שליט"א) [זצ"ל] שצריך שכולם, גם חברותיה של הכלה, יקראו לה בשם החדש, כי כלה וחמותה חמור יותר מחתן וחמיו (ועיין בספר "אוצר הפוסקים" אבן העזר סימן ב' סי"א) – ואלו דברי טעם.

צוואת ר"י החסיד לספרדים

מרן ה"קהלות יעקב" זצ"ל לא רצה להקל בשמות שוים אף לספרדים, כי רבי יהודה החסיד אמר שזו סכנה ומה נפקא מינה בין ספרדים לאשכנזים. ובאמת שהדבר תלוי: שאם לא קיבלו הצוואה אף שידעו שיש צוואה, אזי אינם צריכים

להיזהר בה, אבל אם לא נזהרו בדברים שבצוואה מחמת שלא ידעו מהצוואה – גם בני ספרד צריכים ליזהר בה.

בני זוג ששם שניהם "יונה"

בחור ששמו "יונה" להשתדך עם אחת בשם "יונה", אין ראוי לעשות כן, כי יש אומרים שזה טעם צוואת רבי יהודה החסיד שלא ליקח אשה בשם אמו, (עיין שבת ס"ז, ב': הוא בשמה והיא בשמו יש בו משום דרכי האמורי. ואף שאין הנידון דומה לגמרי, ע"ש ברש"י, מ"מ ^{אוצר החכמה} יש לחוש גם כאן).

חתן וחמותו בשם אחד

כשהבחור וחמותו בשם "יונה", או בכה"ג כלה וחמיה, לא מצינו שרבי יהודה החסיד אסר. ומ"מ ראוי שתוסיף עוד שם ויקראוהו בו. ובמכתב אחר: אין לעשות כן, שאשתו לא תוכל לקרותו בשמו.

בזיווג שני

שמות שוין – יש לחוש גם בזיווג שני.